

СТАНОВИЩЕ

От член на научното жури проф. д-р Красимира Алексова, Катедра по български език, СУ „Св. Климент Охридски“ (член на журито със заповед РД-09-33 от 23.11.2021 г. на Директора на ИБЕ проф. Л. Антонова-Василева)

за дисертационен труд за придобиване на образователната и научната степен „доктор“

Автор на дисертационния труд: Ализа Тайсир Халил-Константинова, докторантка към Института по български език, БАН.

Тема на дисертационния труд: *Народни модели за назоваване на традиционни видове алкохолни напитки в българските говори*

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение

Актуалността на представения за рецензиране дисертационен труд произтича на първо място от неговия обект, който е обвързан с традиционна човешка дейност, получила различни номинализации в българските диалекти, а също така и от факта, че до този момент названията на алкохолни напитки в говорите ни не са били разглеждани в отделно монографично изследване от гледна точка на техните модели, произход, словообразуване и народопсихологическа характеристика. Затова смятам, че дисертационният труд отговаря на необходимостта да бъдат събрани и анализирани (а в този смисъл и съхранени за следващите поколения) моделите за назоваване на традиционните у нас видове алкохолни напитки в българските говори, като се има предвид, че в съвременността това е сфера на човешкото живеене със значима динамика в назоваването, която е детерминирана и от навлизането на чужди алкохолни напитки с техните названия.

2. Познания на дисертантката върху състоянието на проблема в научната литература

От текста на дисертационния труд проличава задълбочено познаване на постиженията в областта на българската диалектология, върху които да се изгради собственото изследване, а и умение да се извършва целенасочено теренно диалектоложко проучване, което да допринесе за изпълнението на задачите на дисертационния труд (вж. в приложенията „Образци от теренни проучвания“).

3. Коментар на избраната методика

В дисертацията се комбинират няколко метода за изследване на основния обект, които дават възможност да се реализира многоаспектен анализ на особеностите му. Намирам, че е ползотворно съчетаването на синхронни и в някои случаи диахронни подходи. Дескриптивният метод, водещ при разглеждането и анализа на емпиричния диалектен материал, е подходящо приложен към домашните словообразователни модели на названията в диалектите ни на алкохолни напитки, а етимологичният подход допълва

изследването, когато се разглеждат заемки и съотношението им с домашните названия. Към това се добавя и необходимият сравнително-исторически подход, за да се очертаят особености във връзка с други славянски езици, а и съпоставителният, когато става дума за езици от Балканския полуостров. В една от главите водещ е етнолингвистичният подход, който според мене добавя важни аспекти на изследване на основния обект, като чрез него се подчертава връзката между езика и културата.

4. Кратка аналитична характеристика на научните и/или научно приложните приноси на дисертационния труд

Емпиричният материал е ексцерпиран от множество източници, напр. Архива на Българския диалектен речник (ИБЕ), изследвания по българска диалектология, 7 речника, лични наблюдения по време на теренни експедиции, вкл. и най-съвременни. Мисля, че по този начин в изследването се гарантира възможно най-широк обхват на емпиричния материал, за да бъде представено изчерпателно положението в цялата българска езикова територия в диахронен и синхронен аспект.

В I част на дисертационния труд се разгръща номинационната характеристика на алкохолните напитки – първо за ракии, а след това и за вина. Авторката е представила значими структурни модели за назоваване на ракии. Смятам, че извлечените модели представят адекватно богатството на емпиричния материал. Първият модел за номинация на видовете ракии е чрез фразеологично съчетание (по произход на материала, по цвят на напитката, по вкус, по предназначение, по изпито количество, по време на консумация, по връзка с характера на обряда, в който се използва, по място на произвеждане); вторият начин за номиниране е чрез субстантивация на прилагателно име (по произход на материала, по местопроизход); третият модел е чрез деривация, вкл. кондензация, композити; четвъртият модел е чрез заемане, вкл. приспособяване към морфологичната система на българския език. При всички модели се сочат примери от различни говори. Оправдано от гледна точка на целите на дисертационния труд класифицирането на названията и по родова принадлежност при отчитане на последния суфикс в словообразователната структура. Изведените типове структурни модели при номинацията на вината потвърждават извода на авторката, че се наблюдава съществено припокриване между моделите при номинирането на ракиите и вината в българските говори. Важно е, че при названията с чужд произход се представя езикът, от който е заето названието. Това служи и за аргументация на извода, че при системата на имената на ракиите преобладават българските названия, докато при вината се наблюдават повече чуждоезикови лексикални елементи.

Втора част на дисертационния труд е посветена на номинационната структура на ракиите и вината в социалните говори (жаргона и тайните професионални говори). Според моето виждане това е необходима част от реализацията на целите на дисертационния труд. Струва ми се, че би могло да се добави едно по-разгърнато сравнение на понятията *жаргон* и *сленг*, които са нееднозначно дефинирани в българската лингвистика (на едни места в дисертацията се говори за жаргон, а в други за сленг). Освен това не е направено разграничение между жаргонните модели и моделите в тайните професионални говори. Емпиричният материал убедително доказва извода на

Заклучението, макар и относително кратко и стегнато, представя основните изводи от изследванията и анализите в отделните части и се доближава до извеждането на приносите на дисертационния труд.

Изведените от дисертантката приноси отговарят на реално постигнатото в текста.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са отпечатани, цитирания

По темата на дисертационния труд са направени 3 научни публикации, които са в престижни научни издания. Една от публикациите е на английски език и е в списание, което е реферирано в SCOPUS („Балканско езикознание“).

6. Автореферат

Авторефератът отговаря на структурата и съдържанието на дисертационния труд и го представя вярно.

7. Заключение

Въз основа на изтъкнатите положителни качества на дисертационния труд *Народни модели за назоваване на традиционни видове алкохолни напитки в българските говори* и на приносите в него смятам, че на Ализа Тайсир Халил-Константинова може да бъде присъдена научната и образователна степен „доктор“ и ще гласувам за това решение.

14.02.2022 г.

Изготвил становището:

(проф. д-р Красимира Алексова)